

[Ole Espersen]

Jeg er enig med ministeren i, at vi skal være forsigtige, og jeg vil også gerne sige ekstremt forsigtige med ikke at give andre lande mulighed for at påstå, at supplerende konferencer er statsligt organiserede og statsligt styrede. Det er jeg ganske enig i.

Ministeren sagde, at vi giver i forvejen væsentlige midler til forskellige organisationer. Det er korrekt, men ganske ligesom Udenrigsministeriet jo må forventes at skulle bruge ekstra ressourcer, fordi vi holder konferencen her i København – det er også en udgift – så må det forventes, at de løbende udgifter, de private organisationer har, får brug for et lignende løft i anledning af den meget specielle og historiske begivenhed, som konferencen i København bliver. Det var kun det, jeg ville sige.

Jeg er enig med ministeren i forsigtigheden. Hvis vi skulle blive kritiseret udefra, tror jeg imidlertid, at vi kan konkludere, at dem, vi giver til, det er dem, hvortil vi i forvejen har givet, men som naturligvis får ekstra meget arbejde på grund af, at mødet holdes i København. Jeg håber og tror på, at det kan arrangeres på en fornuftig måde, men jeg er enig i, at vi skal ikke i øvrigt diskutere bevillinger ved denne lejlighed.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslag om motiveret dagsorden nr. D 26 af Ole Espersen (S), Per Stig Møller (KF), Gert Petersen (SF), Bjørn Elmquist (V), Jørgen Estrup (RV), Duetoft (CD) og Glønborg (KRF) (se foran)

vedtoges med 86 stemmer (S, KF, SF, V, RV, CD og KRF) mod 8 (FP).

Hermed sluttede forespørgslen.

Den næste sag på dagsordenen var:

9) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 53:

Forslag til folketingsbeslutning om Danmarks ratifikation af Europarådskonventionen af 26. november 1987 til forebyggelse af tortur og umenneskelig eller vanærende behandling eller straf.

Af udenrigsministeren (Ellemann-Jensen).

(Fremsat 25/1 89).

Forslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Ole Espersen (S):

Vi kan naturligvis fra vores side gå ind for, at Folketinget giver sit samtykke til ratifikationen af denne Europarådskonvention, som vi finder meget vigtig. Den er jo, som jeg har været inde på tidligere, en yderligere udmøntning af nogle allerede eksisterende juridiske forpligtelser. Den har til formål at forebygge den tortur, der stadig væk, desværre, foregår i Europa, også i Vesteuropa, også i visse Europarådslande.

Vi kunne måske have ønsket en definition af begrebet tortur. Jeg er godt klar over, at det for så vidt ikke er denne konventions opgave at definere begrebet. Dens opgave er at forebygge begrebet tortur. Men der har jo været ganske mange afgørelser om, hvad der er tortur eller umenneskelig eller vanærende behandling eller straf. Det kunne have været godt for dem, der så at sige skal forpligtes i deres daglige arbejde af denne konvention, at der havde været en nærmere definition.

Jeg er enig i, at man ikke uden videre kan overføre FN's konvention til danske forhold eller til vesteuropæiske forhold. Det savner vi for så vidt. Vi tror, det kunne have været vejledende, også når det drejer sig om f.eks. fængselsforhold, som hr. Gert Petersen var inde på under den forrige sags behandling. Men vi er glade over, at det er lykkedes at få konventionen færdigforhandlet og vi nu så hurtigt som muligt kan ratificere den.

Man kan måske være lidt overrasket over, at det har taget så lang tid. Vi er vel det 10. land, eller 9., der ratificerer. Konventionen er, så vidt jeg kan se, allerede trådt i kraft. Tyrkiet var, så vidt jeg kan se af papirerne, et af de første, måske oven i købet det første land, der ratificerede, og derfor kan man selvfølgelig spørge, hvorfor vi kommer så sent. Men det kan udenrigsministeren sikkert forklare. Det vigtigste er, at vi kommer i gang og får det vedtaget så hurtigt som muligt.

Per Stig Møller (KF):

Vi kan naturligvis tiltræde, at Danmark ratificerer Europarådskonventionen. Det er meget

[Per Stig Møller]

afgørende, at vi bevæger os længere frem mod stadig sikrere og tryggere menneskerettigheder, og at man undgår vanærende straf eller vanærende behandling, hvis man skulle være fængslet.

Derfor går vi også ind for, at der oprettes en komité, som kan undersøge, om klagerne er korrekte, og kan offentliggøre resultatet. Det er det, vi også ønskede at føre ind i den proces, vi talte om under forrige punkt på dagsordenen.

Det er meget vigtigt, som der står i artikel 8, at komiteen uden opsyn kan udspørge personer, der er berøvet deres frihed. Og det er lige så vigtigt, som der står i artikel 10, at komiteen efter hvert besøg blandt dem, der har klaget, kan offentliggøre en beretning, således at man fuldstændig kan inddrage verdensoffentligheden og rette dens øjne på den umenneskelige behandling, som jeg bl.a. talte om under sidste punkt på dagsordenen. Det betyder så også, at man med et flertal kan beslutte at offentliggøre den på trods af et lands forsøg på at forhindre det.

Jeg tror derfor, det er et meget væsentligt skridt i retning af at forbedre vilkårene for afvigerne, for folk med en anden mening, en anden tro, og sikre, at de ikke får den behandling, som vi kan læse om i den ene beskrivelse efter den anden af vilkårene i lande, som man i øvrigt kalder civiliserede.

Derfor går vi ind for denne Europarådskonvention og håber på, at den får virkning i kraft af det nye organ, der er kommet, som vi håber smitter af på andre internationale organer.

Inger Harms (SF):

SF kan naturligvis støtte, at Danmark ratificerer Europarådskonventionen. Det er ikke så længe siden, jeg spurgte udenrigsministeren, hvornår vi kunne forvente at Danmark ratificerede denne konvention. Det er jo et stykke tid siden, vi undertegnede den; det var den 26. november 1987. Men nu sker det altså.

Ministeren gør i fremsættelsestalen opmærksom på, at ratifikationen ikke vil medføre udgifter, men derimod ikke på, om konventionen, der faktisk er trådt i kraft, har indflydelse på dansk lovgivning. Det sker så senere i bemærkningerne, side 17, hvor justitsministeren oplyser, at dansk ratifikation ikke forudsætter ændringer i dansk lovgivning. Men det vil jeg vende tilbage til.

Når jeg var så ivrig og spurgte til, hvordan det gik med denne ratifikation, så var det bl.a., fordi tyrkiske parlamentarikere i Europarådets Parlamentariske Forsamling stillede spørgsmål til andre medlemslandes manglende ratifikation og nærmest brystede sig af at være det første medlemsland til at ratificere denne konvention.

Så var det jo, man ikke vidste, om man skulle le eller græde, thi netop Tyrkiet anklages jo gang på gang for at udøve tortur, sidst i en rapport fra Amnesty International af 13. januar 1989, hvori der tales om udstrakt brug af systematisk tortur i Tyrkiet, til trods for at Tyrkiet i 1983 fik en civil regering, og til trods for at Tyrkiet i februar 1988 ratificerede Europarådskonventionen og i august 1988 ratificerede FN-konventionen om samme emne. Så er det jo, man spørger sig selv, hvilken nytte det er til med sådan en konvention, når man bryster sig af at være den første, der ratificerer, og alligevel ændrer det ikke ret meget.

Her bliver jeg nødt til at nævne de 10 millioner kurdere, der lever i Tyrkiet. Kurdernes selvstændige kamp mod den tyrkiske undertrykkelse bliver af den tyrkiske regering besvaret med omfattende dødsdomme mod kurdere. Falske anklager, militær- og politirapporter fra forhør under tortur udgør grundlaget for de mange dødsdomme mod kurderne.

Jeg har haft den oplevelse to gange inden for en måned at besøge Tyrkiet. Første gang overværede jeg retssagen mod de to fagforeningsledere Kutlu og Sargin, som begge hævder at have været udsat for tortur. Anden gang var jeg regeringens gæst som medlem af Europarådets Committee on Parliamentary and Public Relations. Det var i sandhed at opleve et land fra to forskellige sider.

Under Europarådsbesøget, hvor vi havde drøftelse med indenrigsministeren og andre repræsentanter for regeringen på embedsmandsniveau, bad vi om eksempler på, at politifolk var blevet anklaget og dømt for at udøve tortur. Det kunne vi ikke få. De afviste også, at der fandt systematisk brug af tortur sted, men ville ikke tilbagevise, at tortur fandt sted. Jeg ser så i dagbladet Politikens leder mandag den 13. januar 1989 efter udenrigsministerens besøg, at den tyrkiske indenrigsminister hævder ikke at kende noget til hverken konventionen eller udsendte cirkulærer derom. Det forekommer me-

[Inger Harms]

get mystisk og fremmer i hvert fald ikke opfattelsen af Tyrkiet som et demokratisk land.

Vi må så håbe, at den internationale kontrol, denne konvention fører med sig, kan få positive følger i Tyrkiet. At det haster, er der jo ingen tvivl om. Vi har netop hørt om den behandling, 57 fanger var udsat for i fængslet i Ankara den 1. marts, hvor specialtrænede styrker bankede løs på fangerne, fordi de protesterede mod at få smidt rundt med deres ting. Fem af dem blev hårdt såret. Men selv med den omhyggelige gennemgang af komiteens medlemmers rettigheder ved kontrolbesøg er det vel ingen sag at skjule den slags i en kortere periode eller øve vendetta på de indsatte, som komiteen taler med.

Når man interesserer sig for, hvorledes konventionen bliver overholdt i andre lande, må man naturligvis have fejlet for egen dør først. Derfor skal jeg ikke undlade nok en gang at sætte spørgsmålstegn ved Danmarks brug af isolationsfængsling. Jeg mener helt klart, at denne afstraffelse kommer ind under definitionen af tortur. Det er der også andre der mener, men Justitsministeriet henviser til Menneskerettighedskommissionens afvisning af sager indbragt for den om den danske isolationsfængsling. Vi er stadig væk ikke overbeviste, og vi vil forfølge sagen.

Björn Elmquist (V):

Det er med en særlig glæde, jeg deltager her som ordfører ved førstebehandlingen af ratifikationsforslaget, for jeg var i 1983 med til som rapportør i Europarådets Parlamentariske Forsamling at lave konventionsudkastet, og det er rart, når det en forholdsvis sjælden gang lykkes at se en sammenhæng i det arbejde, man gør det ene sted og det andet sted.

Det fremgår jo af bemærkningerne, hvordan gangen i det var, nemlig at efter at vi i parlamentarikerforsamlingen havde udarbejdet konventionsudkastet, gik det til ministerudvalget, derfra kom det tilbage til fornyet høring i parlamentarikerforsamlingen i 1987, og i sommeren derefter kunne man åbne for undertegnelsen.

Der er en meget vigtig forskel mellem FN's antitorturkonvention og den her – og det er faktisk grunden til, at den tanke opstod, at man skulle prøve at få den gennemført på europæisk plan – og det er den særlige uafhængige komité,

som skal tage rundt og inspicere og kontrollere. Den har ikke nogen voldsomme beføjelser. Hvis den støder på tilfælde af tortur eller ting, der på anden måde skal påtales, så ligger den eneste sanktion, man har, sådan set i, at man kan kræve samtaler med de pågældende myndigheder og kræve forklaringer, og man kan prøve at hjælpe den pågældende person, men derudover består sanktionsmulighederne alene i, at man kan offentliggøre den rapport, som komiteen har udarbejdet. På den måde sættes offentlighedens søgelys på det pågældende forhold, og der kan måske også iværksættes andre klagemekanismer, f.eks. Den Europæiske Menneskerettighedskommission og -Domstol.

Denne komités effektivitet kommer til at afhænge meget af, hvilke medlemmer der er i komiteen. Hvert land, der deltager, har ret til at udpege et medlem. Det behøver ikke være af det pågældende lands egen nationalitet, men det vil det jo nok typisk blive. Vi er i øjeblikket i færd med i den danske Europarådsdelegation at overveje emner, for det er delegationen, der skal nominere tre mulige kandidater. Derefter skal præsidiets i Europarådets forsamling foretage en udvælgelse, og den endelige godkendelse af medlemmerne foretages af ministerkomiteen, dvs. af regeringerne i de snart 23 Europarådslande.

Det er meget vigtigt, at man gør sig klart, hvad det er for opgaver, disse medlemmer skal klare, og at man finder frem til en person, som ikke stikker op for bollemælk, som ikke er bange for at sige tingene ligeud, og som har en særlig baggrund for at spore tegn på mishandling eller tortur. Man kunne forestille sig, at det kan være jurister, folk fra sundhedsvæsenet, læger, det kan være politifolk, hvisker hr. Knud Lind til mig, ja, det er rigtigt, det kan også være fængselsdirektører. Det kan være folk, som har en særlig indgang til disse sager. Men det må naturligvis ikke være sådan, at de folk, der kommer til at sidde i komiteen, er nogle, der bare blåstempler, hvad der sker, så det er ikke enhver jurist, enhver fængselsdirektør, enhver politimand, enhver læge eller enhver sygeplejerske, der kan bruges. Der må være nogle personlige kvaliteter og kvalifikationer desforuden.

Jeg vil godt prøve at give en del af svaret til hr. Ole Espersen på, hvorfor sagen sættes på så sent, og dér må jeg påtage mig et kollektivt ansvar. Ratifikation af konventionen var sat på

[Björn Elmqvist]

dagsordenen i Folketinget første gang i januar 1989 samtidig med, at der var en af de sjældne plenarsessioner i Europarådet, og da bad jeg om, at man udskød den til første mulige lejlighed. Jeg syntes, det var forkert, om vi, der har været med til at lave konventionen, ikke havde mulighed for at deltage i diskussionen derom. Og det gjorde man så fra husets side.

Til gengæld kunne vi måske enes om at få en meget hurtig udvalgsbehandling og andenbehandling, sådan at vi kan nå at blive færdige med det endnu i april, for så kan vi komme med i første udnævnelse af komitémedlemmer. Der skulle gerne gå meddelelse fra Danmark om, hvilke tre kandidater vi foreslår, endnu her i april eller allersenest i begyndelsen af maj, og hvis det sker samtidig med, at vi deponerer vores ratifikationsdokument, som det hedder, i Strasbourg, så kan vi være med i den første udnævnelse af komitémedlemmer. Ellers må vi vente med at få et dansk komitémedlem til om et års tid, så jeg håber, at vi i Retsudvalget kan arbejde løs på denne sag og hurtigt få den tilbage i salen.

Knud Lind (FP):

Modsat den tidligere sag, som vi havde på dagsordenen i dag, kan Fremskridtspartiet i dette tilfælde fuldt ud gå ind for, at Danmark ratificerer Europarådskonventionen om forebyggelse af tortur.

Tyrkiet, som blev skældt så forfærdeligt ud tidligere på dagen, viser sig at være det første land, som ratificerede denne konvention. Norge, Sverige, Holland, England og Belgien skulle også allerede have underskrevet aftalen.

Så vidt jeg har forstået beslutningsforslag nr. B 53, gælder konventionen – ellers må udenrigsministeren rette mig – kun for Europa. Hvis det er rigtigt, så er det så som så med denne konvention og komiteen, som skal rejse rundt og se efter, at alt går rigtigt til, for så bliver det faktisk lidt vanskeligt at finde reelle sager, som den internationale kontrolkomité kan tage sig af.

Hvis jeg skal være helt redelig over for denne konvention, så må jeg nok erkende – selv om vi tiltræder den – at ét møde på Island mellem Gorbatsjov og Reagan kan udvirke mere for menneskerettighederne end ti konventioner af denne slags for at sige det helt klart og tydeligt, og der findes i forvejen i FN-regi en lignende

konvention, om end den måske mere er en hensigtserklæring og ikke er så konkret.

Vi må jo nok konstatere – det kunne vi næsten høre på hr. Björn Elmqvist – at beslutningsforslag nr. B 53 vil betyde en masse rejser, som så ender i en rapport og eventuelt i en samtale med det land, hvor komiteen har været, og det er faktisk alt, hvad denne konvention kan gøre. Og så kan man spørge, om det er nok.

Vi ved, at Tyrkiet har haft problemer vedrørende menneskerettighederne, og det er det første land, der har underskrevet den. Det kunne jo være, fordi konventionen var så vattet – og det er specielt til udenrigsministeren – at der faktisk ikke var noget at frygte ved at underskrive den, fordi der egentlig ikke var noget, der kunne sættes ind over for et land, ud over den dårlige reklame, som vedkommende land ville få.

Jeg ville også godt spørge ministeren, om jeg har opfattet det forkert, da jeg læste konventionen. Der står nemlig, at komiteens medlemmer vælges blandt personer af høj moralsk anseelse, og så står der i artikel 5, at komiteens medlemmer vælges af Europarådets Ministerudvalg. Hvis det er Europarådets Ministerudvalg – det tror jeg nu ikke det er – så er jeg ikke sikker på, at den moralske høje anseelse helt holder stik, men jeg går ud fra, at det er Europarådet, der udpeger dem, som de private eller andre organisationer har peget på.

Det er jo nok også vanskeligt at finde medlemmer, som i deres personlige egenskaber skal være uafhængige og upartiske. Det vil nok være vanskeligt at finde den slags folk. De vil nok alle sammen sige, at de er det, men jeg er nu ikke sikker på, at det er så nemt at finde den slags personer.

Men alt i alt mener vi, at en underskrivelse af konventionen i hvert fald ingen skade gør. Man kan sætte spørgsmålstegn ved, hvor megen gevinst det så gør, men Fremskridtspartiet er villigt indstillet over for udenrigsministerens beslutningsforslag.

Kirsten Lee (RV):

Det Radikale Venstre ønsker i enhver sammenhæng at medvirke til at forebygge tortur og vanærende og umenneskelig behandling og straf, og denne Europarådskonvention er endnu et skridt hen imod det mål. Vi støtter ratifikation.

Duetoft (CD):

Jeg skal også ganske kort meddele, at CD selvfølgelig kan støtte forslaget. Det er der ikke nogen tvivl om.

Men jeg vil gerne komme med et par korte bemærkninger til fru Inger Harms. Jeg synes, det er lidt underligt at stille sig op og nærmest håne Tyrkiet, fordi de har underskrevet konventionen. Det synes jeg var lidt underligt.

Til hr. Knud Lind vil jeg godt sige, at det var da en negativ indfaldsvinkel til Tyrkiet, at de nok skrev under på konventionen, fordi den var så vag, at den ikke betød noget alligevel. Det kunne vel også være, fordi regeringen dernede faktisk mener, at man gerne vil gøre noget ved menneskerettighederne.

Det vil jeg godt hægte sammen med, at denne konvention ikke kommer til at stå alene. Den kommer til at træde i kraft på et tidspunkt, hvor der er et udbredt ønske i Tyrkiet om at blive tilsluttet EF, og jeg har da bemærket, at udenrigsministeren har meddelt, at en forudsætning for det efter dansk opfattelse er, at menneskerettighedssituationen er tilfredsstillende.

Ligesom fru Inger Harms har været i Tyrkiet, har jeg også haft fornøjelsen og har på det niveau, jeg nu kunne møde folk dernede, givet det samme indtryk. Det var, mens jeg var medlem af Europa-Parlamentet, og jeg sagde klart, at jeg mente, at et flertal i Europa-Parlamentet kun ville stemme ja til Tyrkiets optagelse, hvis menneskerettighedssituationen i Tyrkiet var i orden.

Det ved regeringen udmærket godt, så jeg synes, hr. Knud Linds indfaldsvinkel, at det betød nok ikke noget, så nu kunne de godt skrive under, var lidt negativ. Jeg mener faktisk, at det er den anden vej rundt. Det drejer sig om, at de godt er klar over, at der skal forbedringer til for at være med i EF-selskabet.

Udenrigsministeren (Ellemann-Jensen):

Jeg takker for den positive modtagelse af beslutningsforslaget.

Jeg kan over for hr. Knud Lind bekræfte, at konventionen kun gælder for Europa, nemlig for de lande, der har tilsluttet sig den. Anderledes kan det jo vanskeligt være.

Jeg forstod ikke rigtig hr. Knud Linds bekymring over, om Europarådets Ministerudvalg nu også ville være i stand til at bedømme, hvem der har høj moralsk anseelse. I betragt-

ning af, at Ministerudvalget skal vælge ud fra en liste, som er sammensat af Europarådets Parlamentariske Forsamling, kan man vanskeligt tænke sig større garanti for, at hensynet til moralsk høj anseelse vil blive varetaget på rimelig vis.

Når fru Inger Harms så spørger, om man skal le eller græde over, at Tyrkiet var de første, vil jeg sige, at man skal glæde sig. Man skal glæde sig, for det er et udtryk for, at der er stærke kredse i den tyrkiske regering, som alvorligt ønsker at gøre noget for at forbedre situationen omkring den tortur, der i virkeligheden er et dybt historisk-kulturelt problem i et land som Tyrkiet.

Hvis der skulle være nogen ministre eller embedsmænd eller andre i systemet i Tyrkiet, der ikke har læst den endnu, så tror jeg, at de pågældende meget hurtigt vil finde ud af, at den eksisterer, for det, Tyrkiet gør ved at tilslutte sig konventionen, er jo at åbne sig for inspektion udefra.

Mere kan vi ikke forlange, og derfor er der overhovedet ingen grund til at være sarkastisk eller skeptisk over for det. Det kan kun tages som udtryk for god vilje til at forbedre situationen, og det vil så være op til de øvrige europæiske lande at sørge for, at det også kommer til at ske igennem arbejdet inden for rammerne af konventionen, når alle har ratificeret den.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslagets overgang til anden (sidste) behandling

vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at forslaget til folketingsbeslutning henvises til Udenrigsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den sidste sag på dagsordenen var:

10) Første behandling af lovforslag nr. L 208:

Forslag til lov om ændring af lov om internationalt udviklingssamarbejde. (Ophævelse af lånebistanden som bistandsform, forhøjelse af in-